

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجموعه نمایشنامه های کوتاه قرآنی

مقطع متوسطه

نویسنده:

علی اکبر حلیمی
کارشناس ارشد ادبیات نمایشی

سرشناسه	:	حلیمی، علی اکبر، ۱۳۴۱
عنوان و نام پدیدآور	:	مجموعه نمایشنامه های کوتاه قرآنی / علی اکبر حلیمی (به سفارش موسسه ضریح آفتاب)
مشخصات نشر	:	مشهد: مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشاراتی ضریح آفتاب
مشخصات ظاهری	:	۱۲۰ ص
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۴۲۹-۸۷۷-۶
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
موضوع	:	نمایشنامه فارسی - قرن ۱۴
شناسه افزوده	:	موسسه فرهنگی، هنری و انتشاراتی ضریح آفتاب
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۵ / ۲۷م۳ / ۲۲ PIR۸۰
رده بندی دیویی	:	۸۲/۶۲ ف
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۲۷۱۰۹۲



نام کتاب		مجموعه نمایشنامه های کوتاه قرآنی
نویسنده		علی اکبر حلیمی
ناشر		(به سفارش موسسه ضریح آفتاب)
صفحه آرا		علی فیض آبادی
طرح جلد		رضا مروج
نوبت چاپ		اول ۱۳۹۵
قطع		پالتویی
شمارگان		۱۰۰۰ جلد
قیمت		۴۰۰۰ تومان
چاپ		دقت
شابک		۹۷۸-۹۶۴-۴۲۹-۸۷۷-۶

مرکز پخش: مشهد، خیابان امام خمینی، جنب اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی
بازرگانی ۳۲۲۸۱۴۱۰ (۰۵۱) سفارشات: ۳۲۲۸۳۴۲۲ (۰۵۱) دفتر نشر: ۳۲۲۸۰۱۶۷ (۰۵۱)

«حق چاپ محفوظ است»

فهرست عناوین مجموعه^۱

مقدمه	۳
پیشگفتار	۶
۱. طوفان نوح علیه السلام	۱۳
۲. شتر صالح علیه السلام	۲۷
۳. ابراهیم علیه السلام در گلستان	۴۰
۴. ابراهیم علیه السلام و اسماعیل علیه السلام	۵۷
۵. کودکی یوسف علیه السلام	۷۳
۶. کودکی موسی علیه السلام	۸۷
۷. یونس علیه السلام در شکم ماهی	۱۰۳

۱. معرفی این آثار با تغییراتی در قالب «نمایش خلاق و «نمایش سایه‌ای» قرآنی در «بخش کودک و نوجوان» نمایشگاه‌های بین‌المللی قرآن کریم تهران و مشهد طی دهه ۱۳۸۰ به اجرا درآمده و موارد ۱ و ۷ در ضمیمه معجزه نزول باران منتشر شده است.

مقدمه

نحن نزلنا و انا له لحافظون

قرآن بیکرانه دریایی است که هر کس به قدر ظرفیت خود از آن بهره می‌گیرد. و در هر آیه‌ی آن حکمت و نکات آموزنده‌ای برای بشریت نهفته است. قصص قرآن از منظر تاریخی و علمی و ادبی و نیز آثار تربیتی دارای آثار اعجاز‌گونه و گرانباری است، که می‌تواند برای نسل آینده‌ساز جامعه با زیبایی‌هایی که دارد یک منبع آموزشی و پرورشی بی‌نظیر باشد. مجموعه نمایشنامه‌های کوتاه قرآنی که توسط همکار گرامی جناب آقای علی‌اکبر حلیمی به زبان ساده و با دیالوگ‌های کوتاه و روان ولی در عین حال متقن و مستند به متن آیات قرآنی به نگارش در آمده می‌تواند منبع ارزشمندی در این مسیر باشد تا دانش‌آموزان با اجرای آن نمایش‌ها به مضامین عالی و معرفتی و تربیتی این قصه‌های آموزنده واقعی دست یابند.

از همکاران گرانقدر به ویژه مربیان دلسوز امور تربیتی استدعا دارد ضمن رعایت نکات مهم در باب حفظ اقدام به ساحت پیامبران الهی (علیهمالسلام) با بهره‌گیری از توانایی‌های بومی و محلی نسبت به تمرین و اجرای این نمایشنامه‌ها در محیط مدرسه با یاری دانش‌آموزان علاقمند و هنرمند، بکوشند در ساحت تربیت دینی و اعتقادی و اخلاقی کودکان و نوجوانان که از مهمترین ساحت‌های تربیتی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است گام‌های مؤثری بردارند.

در پایان از تمامی دلسوزان عرصه فرهنگ و هنر و تربیت دعوت می‌کنیم تا در زمینه تهیه و تولید محتواهای نمایشی متناسب با مقاطع تحصیلی ابتدایی و متوسطه بویژه در موضوعات اخلاقی و قرآنی دست به قلم شده و با ارائه آثار ارزشمند قابل اجرا در مدارس یاریگرمان باشند.

براتعلی منصوریان

معاون پرورشی و فرهنگی اداره کل آموزش

و پرورش خراسان رضوی

پیشگفتار

هیچ تفکری تا وقتی که با «هنر» آمیخته نشود، در تاریخ ثبت نخواهد شد. مقام معظم رهبری قرآن کریم معجزهٔ پیامبر خاتم(ص)، کتاب هدایت و تربیت جامعه اسلامی است. این کتاب حاوی موضوعات و مضامین بسیار متنوع و مفید، و خلاقیت‌ها و آفرینش‌های هنری بی‌نظیر چون قصه‌های پیامبران و ... است، که مایه عبرت برای صاحبان خرد است.

در دوران جدید که استکبار جهانی و جاهلیت مدرن در تلاش برای خدشه‌دار کردن چهره نورانی اسلام و مسلمانان است، از هر کوششی دریغ نمی‌ورنزد و با تهاجم فرهنگی خود با استفاده از ابزارهای قدرتمند هنری و شیطانی سعی در تخریب افکار و اندیشه‌های نوجوانان و جوانان عزیز جامعه اسلامی دارد، اهمیت و ضرورت بهره‌گیری از جاذبه‌های قرآن کریم در تربیت و هدایت آینده‌سازان انقلاب اسلامی صد چندان می‌شود.

«هنر» و «هنرهای» نمایشی یکی از ابزارها و واسطه‌های اثرگذار در تربیت نسل جدید و نوجوانان عزیز است که می‌بایست مورد استفاده و بهره‌برداری دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت قرار گیرد.

تئاتر ابزاری مؤثر برای ایجاد جاذبه و انتقال مفاهیم ارزشی، انقلابی و اسلامی به مخاطبان به ویژه نوجوانان است.

مقام معظم رهبری (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای) اخیراً (۹۴/۴/۲۱) در دیدار با جمعی از دانشجویان و جوانان، در «اهمیت هنر نمایش و تأثیرگذاری آن» با استفاده از «مفاهیم دینی و اسلامی» (قرآنی) تأکید فرمودند و به اجرای تئاتر حضرت ایوب علیه السلام (در ۲۰ سال پیش) در حسینیه امام خمینی (ره) که معظم له شاهد آن بودند، اشاره داشته و به کارگردان آن نمایش فرمودند:

«... من داستان ایوب را در قرآن شاید صدبار تا حالا خوانده‌ام، اما این فهمی که از ماجرای ایوب در تئاتر شما فهمیدم، در این مدت از خواندن قرآن پیدا نکرده بودم...»

(به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی سراج اندیشه)
بدین ترتیب معلوم می‌شود که «نمایش» به عنوان یکی از ابزارهای قدرتمند هنری می‌تواند در ابلاغ

پیام‌های تربیتی همراه بوده و اثربخشی و ماندگاری بسیار داشته باشد.

یکی از کمبودهای اساسی در حوزه هنرهای نمایشی در آموزش و پرورش متون نمایشی تربیتی به ویژه با مضامین «دینی و قرآنی» است.

این مجموعه (نمایشنامه‌های کوتاه قرآنی نوجوانان) با الهام و اقتباس از قصه‌های قرآن کریم و منابع معتبر تلاش می‌کند تا در علاقه‌مند ساختن نوجوانان و دانش‌آموزان عزیز به مضامین و محتوای دینی و قرآنی مؤثر واقع شود.

طبعاً مربیان و متولیان محترم فعالیت‌های پرورش و هنری و نمایشی در مدارس، با تشویق دانش‌آموزان عزیز به مطالعه و تحقیق بیشتر در خصوص قصه‌های پیامبران و مضامین قرآنی، می‌توانند در اثربخشی هرچه بیشتر آنها نقش اساسی داشته باشند.

این مجموعه نمایشی قرآنی با الهام از نحوه بیان و شیوه‌ی هنری و خلاق قرآن کریم «ایجاز و اعجاز» «خلاصه‌گویی و اثرگذاری» تهیه شده و تلاش می‌کند تا ضمن آشنا ساختن نوجوانان عزیز با مضامین و محتوای قصه‌های پیامبران، آنها را به مطالعه و تحقیق بیشتر تشویق نماید.

از سوی دیگر با عنایت به امکانات محدود و فضای فعالیت هنرهای نمایشی در مدارس و کانون‌های فرهنگی و تربیتی و مراکز پرورش فکری کودکان و نوجوانان، سعی شده است تا این نمایشنامه‌ها به صورت آسان و ساده قابلیت اجرایی پیدا کنند، یا حداقل در قالب فعالیت‌های «نمایشنامه‌خوانی» و «مسابقات فرهنگی هنری» و «نمایشی» مورد استفاده قرار گیرد.

در ادامه راهکارهای عملی و اجرایی تقدیم می‌شود: راهکارهای عملی و اجرایی نمایشنامه‌های قرآنی در مدارس:

مربیان و هنرمندان محترم حوزه هنرهای نمایشی و پرورشی در مدارس با محدودیت‌ها و تنگناهای خاصی روبرو هستند و اجرای تئاتر در مدرسه مشکلات عدیده‌ای دارد.

در ادامه به منظور راهنمایی اجمالی مربیان و هنرمندان عزیز تئاتر مدرسه، راهکارهای عملی و کاربردی برای «خواندن» و «اجرا کردن» نمایشنامه‌های کوتاه قرآنی ارائه می‌شود:

۱. «روخوانی» و «نمایشنامه‌خوانی گروهی» در کلاس درس یا در مراسم، مناسبت‌ها و فعالیت‌های فرهنگی هنری یکی از آسان‌ترین و کم‌هزینه‌ترین

شیوه‌های اجرایی هنری و نمایشی متون قرآنی است. مربیان محترم می‌توانند با استفاده از شیوه‌نامه‌های مسابقات فرهنگی هنری در خصوص «مسابقات نمایشنامه‌خوانی» از «مجموعه نمایشنامه‌های قرآنی نوجوانان» بهره‌مند شده و این آثار را مورد استفاده قرار دهند.

۲. جهت اجرای نمایشنامه‌های قرآنی در مدارس بهتر است در صورت امکان از «شیوه‌های خلاق و ساده نمایش عروسکی» و «ماسک» نظیر «تئاتر کاغذی و عروسکی»، «نمایش سایه‌ای و مسطح» و سایر «روش‌های کاربردی و آسان نمایشی» استفاده شود.

در این شکل از اجرا می‌توانید ضمن طراحی و ساخت دکور و عروسک‌های خلاق و ساده کاغذی، مقوایی یا مسطح و سایه‌ای با استفاده از فیبر، تخته سه‌لایی، مقوای ماکت و طلق‌های رنگی و ... به اجرای نمایش پرداخته و در صورت امکان از صداها ضبط شده (Play Bake) نیز استفاده کنید.

چون در برخی از نمایشنامه‌ها شخصیت‌های مختلط (زن و مرد) حضور دارند، شیوه ضبط صدا مشکل اجرای این نمایش‌ها با یک گروه از دانش‌آموزان پسر یا دختر را حل خواهد کرد.

۳. برای اجرای زنده و روی صحنه نمایش‌های کوتاه قرآنی با الهام از شیوه «تئاتر خلاق» و آسان دانش‌آموزی می‌توان از تئاتر نمادین (نشانه‌پرداز) و فرم‌گرا استفاده کرد. به طور مثال با استفاده از پارچه‌ها و شال‌های رنگی، ماسک‌ها و تمثال‌های نمایشی و ... به اجرای آن پرداخت.

مربیان و کارگردانان محترم تئاتر مدرسه می‌توانند با الهام و اقتباس از تئاتر «تعزیه و شبیه‌خوانی ایرانی و اسلامی» به شکلی آسان و هنرمندانه و نمادین به اجرای نمایش‌های قرآنی بپردازند. (برای اطلاع از شیوه‌های اجرای نمایش ایرانی و تعزیه به کتاب‌های مرتبط یا اینترنت مراجعه کنید).

بدین طریق نحوه طراحی صحنه، حرکت، ابزار و اشیاء، موسیقی و صدا و ... نیز می‌تواند به سادگی مورد استفاده قرار گیرد.

طبعاً اقتباس و الهام گرفتن از شیوه نمایش‌های ایرانی و تعزیه نیازمند خلاقیت و ابتکار عمل مربیان و دانش‌آموزان هنرمند است.

در خصوص انتخاب موسیقی و صدا (افکت‌های نمایشی) برای این نمایش‌ها نیز از نوارهای ضبط شده و تکثیر شده فیلم‌های سینمایی دینی و مذهبی یا ... می‌تواند صورت پذیرد ...

با آرزوی موفقیت و سربلندی برای همه‌ی
دست‌اندرکاران حوزه فعالیت‌های پرورشی و تربیتی
دینی در مدارس...

کارشناس ارشد هنرهای نمایشی - علی اکبر
حلیمی

نمایشنامه: طوفان نوح علیه السلام

شخصیت‌ها:

- حضرت نوح علیه السلام
- سام، حام و یافث (فرزندان صالح نوح)
- کنعان (فرزند ناخلف نوح)
- کافران ۱ - ۲ و ۳
- ندای خداوندی

صحنه ۱

[دشت و بیابانی صاف که کشتی چوبی نیمه‌ساز در آن دیده می‌شود. نوح و یارانش در حال کار کردن روی کشتی هستند.]

نوح: ای برادران و یاران باایمان، خداوند بزرگ به شما عزت دهد که گوش به فرمان خدا در کار ساختن این کشتی نجات مرا یاری می‌دهید...

سام: ای نوح عزیز، پدر و پیامبر فرستادهٔ خدای یکتا، ما گوش به فرمان شما هستیم و به خدای بزرگ ایمان آورده‌ایم...

نوح علیه السلام: پسر م سام، خداوند به ایمان آورندگان چون شما و برادرانت حام و یافث پاداشی بزرگ خواهد داد... (آه می‌کشد)

- ای کاش برادران کنعان نیز همراه شما بود و دست از بدکاری و پرستش آن بُت‌های سنگی می‌کشید...

حام: پدر جان! شما حجت خود را بر او تمام کرده و بارها به نصیحت او پرداختید، اما افسوس که او به پیام‌آور خدا ایمان نیاورد و گمراه شد...

یافت: برادران آنجا را نگاه کنید، کنعان! به همراه چند نفر از کافران به سوی ما می‌آیند!

نوح ﷺ: عزیزان هیچ هراسی به دل خود راه ندهید... به کار ساختن این کشتی نجات بپردازید که وعده خداوند راست و درست است... به زودی آن طوفان بزرگ از راه می‌رسد... شتاب کنید!... عذاب الهی خواهد رسید! (کافران و کنعان به آنها نزدیک می‌شوند).

کافر ۱: (با تمسخر) کنعان این‌جا را نگاه کن! پدر و برادران تو کشتی بر شن‌های روان بیابان می‌سازند! (قهقهه زده و می‌خندد)